

ממצאים

בפרק זה יוצגו ממצאי ניתוח הראיונות עם שמונת המרואיינים. ניתוח תפישותיהם של המרואיינים אודות פנאי של בני נוער העלה חמש תמות מרכזיות אשר יוצגו להלן: "מהו פנאי?", "תפישת הפנאי של בני נוער", השילוב בין פנאי ללימודים, יישום של "חינוך לפנאי" ומעורבות ההורים בפנאי.

3.1 מהו "פנאי"?

תמה ראשונה אשר עלתה מניתוח הראיונות עוסקת בתפישותיהם של המרואיינים את מושג "הפנאי". ניתוח דבריהם של המרואיינים העלה כי ניתן לחלק את תפישותיהם למושג זה למספר הגדרות מרכזיות. ראשית, חלק מן המרואיינים מדגישים את "הפנאי" כמייצג הנאה, פעולות שהאדם מבצע לשם הנאה וסיפוק עצמי:

"פנאי זה זמן נטו למנוחה. כל פעילות באשר היא שאתה עושה מתוך הנאה זה פנאי..." (ריאיון 3, מיכל).

"פנאי לדעתי הוא כל דבר שהתלמיד מפיק ממנו תועלת והנאה..." (ריאיון 5, אפרת).

"פנאי הוא מקור לצמיחה אישית וגם להנאה..." (ריאיון 7, הילה).

חלק מן המרואיינים הדגישו את הפנאי כמבוסס על היבדלותו ממחויבויות שונות כמו לימודים, עבודה. כלומר, הפנאי מוגדר בהיותו זמן חופשי ממחויבויות שנכפו על האדם, וללא קשר למה בדיוק מתבצע בזמן זה:

"פנאי לדעתי הוא כל זמן שלא עסוקים בלמידה ועבודה..." (ריאיון 1, דביר).

"פנאי לדעתי זה זמן שבו אני יכולה בחור לעסוק בעניינים חופשיים ולא מחייבים..." (ריאיון 6, ליאת).

"פנאי לדעתי הוא הזמן שמעבר לשעות הלימוד..." (ריאיון 8, דיאנה).

היבט נוסף שעלה מדברי המרואיינים ונוגע להגדרת הפנאי מבוסס על ראיית הפנאי כמוגדר על "היות האדם עם עצמו", כלומר "זמן של לבד":

"שעות פנאי שאתה עם עצמך..." (ריאיון 1, דביר).

"פנאי לדעתי זה זמן איכות של צורך הפנאי עם עצמו. זה יכול להיות התנדבות, חוג, פעילות חברתית יזומה או לא יזומה, מחשב, נייד, בהייה בתקרה..." (ריאיון 2, דנה).

3.2 תפישת "הפנאי" של בני הנוער

תמה שנייה שעלתה מניתוח הראיונות עוסקת בתפישת הפנאי של בני הנוער. ניתן לחלק תמה זו לשלוש קטגוריות מרכזיות: תפישת הפעילויות בהם משתתפים בני הנוער, בין תפישות המורה לתפישות של בני הנוער את מושג "הפנאי" והשפעת הפנאי על בני הנוער.

• תפישת הפעילויות בהם משתתפים בני הנוער

באשר לתפישת פעילויות הפנאי של בני הנוער, מדגישים המרואיינים פעילויות שונות ומרובות של "פנאי של בני נוער", כך למשל מתאר המרואיין דביר פעילויות פנאי מרובות, כאשר לדעתו ניתן לחלק את הפעילויות ל"פנאי חברתי" ו"פנאי אישי":

"למשל מעורבות בקהילה כמו תנועות נוער, פרויקטים של בי"ס. יש את סוגי הפנאי האחרים שזה פנאי אישי כלומר, הם עם עצמם, בעניינים שלהם כמו מחשב, נייד, וכו'..." (ריאיון 1, דביר).

המרואינת דנה, מבדילה בין "פנאי מבחירה" לבין "פנאי עם מטרה":

"פנאי מבחירה כמו הליכה לסרטים, למועדונים ומפגשים חברתיים, ופנאי שהוא למען מטרה מסוימת כמו התנדבות ותנועות נוער..." (ריאיון 2, דנה).

גם המרואינת מיכל מבדילה בין סוגי הפנאי השונים של בני הנוער, אישיים, חברתיים, ספורטיביים וכו', וכך גם המרואינת אפרת שמציגה סוגי פנאי שונים של בני הנוער כמו ספורט, התנדבות, חוגים ועוד:

"יש סוגי פנאי שיש בהם פעילות ספורטיבית ויש סוגי פנאי שיש בהם אינטראקציה חברתית ויש סוגי פנאי שהם לנפש [...] יש פנאי אישי ויש פנאי חברתי" (ריאיון 3, מיכל).

"לא כל תלמידי פעילים בתנועות נוער, יש תלמידים, אפילו לא מעטים שמתעסקים בספורט וכל השאר בעיקר מדיות חברתיות, לפי מה שאני יודעת [...] אפשרי למיין את סוגי הפנאי למספר מישורים, ספורט, התנדבות בקהילה, יצירה באשר היא ועוד ועוד..." (ריאיון 5, אפרת).

היבט נוסף שעלה מדבריהם של המרואיינים מדגים את תפישת הפנאי של בני נוער כמושתת רבות על "העולם הווירטואלי", שישמו ברשתות חברתיות, משחקי רשת וכו':

"לרוב הפנאי נתפס כזמן צפייה במסך, משחקי מחשב, רשתות חברתיות, טלפון נייד..." (ריאיון 6, ליאת).

"לפי מה שאני רואה בבית שלי, כלומר את הילדים שלי, עיסוקי הפנאי העיקריים שלהם מסתכמים בקטע הטכנולוגי בלבד..." (ריאיון 8, דיאנה).

• בין תפישות המורה לתפישות של בני הנוער את מושג "הפנאי"

היבט נוסף שעלה ונוגע לתפישת המרואיינים את הפנאי של בני הנוער, נוגע להבדלים בין תפישותיהם של המורים את הפנאי לתפישותיהם של בני הנוער את הפנאי. ניתוח דבריהם של המרואיינים בהיבט זה ממחיש כי הפערים בתפישת הפנאי נוגעים לשתי גורמים מרכזיים: "זמן מסך" כזמן פנאי/לא זמן פנאי, "זמן הפנאי כזמן נטול מחויבות".

בהיבט הראשון, ניתן לראות כי פערים בין המורים לתלמידים סביב תפישת "הפנאי" נוגעים לכך שהמורים מסרבים לראות בזמן המסך, "זמן פנאי" ואילו התלמידים, נותנים להיבט זה של הפנאי לקחת חלק גדול ומהותי מסך זמן הפנאי שלהם. כך מתארת המרואינת דנה: